שני לוחות הברית — כלל פה קדוש

כלל פה קדוש בפ"ד דפסחים (ג, א) אמר ר' יהושע בן לוי לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו שהרי עיקם הכתוב ח' אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו שנאמר (בראשית ז, ח) מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה פרש"י ולא כתיב הבהמה הטמאה כי אורחיה ואע"ג דבאורייתא כתיב טמא שני אורחיה בחד דוכתא ללמדך לחזור על לשון נקיה ע"כ והא דלא דיבר תמיד במקום טמאה אשר לא טהור משום דלעולם ישנה אדם בדרך קצרה כן מבואר שם:

ויש לתמוה דהרבה מקומות בלמוד המקודש מזכיר איזה זילזול שדיבר אמורא א' לחבירו וקשה קושיא אחת שהיא שתים הא' איך דיבר לו זלזול הב' איך כתבה הגמרא זה הלשון ואביא לך קצת מהם הרבה בתמיד איתא שהשיב לו משום דממולאי (מבית עלי) קא אתיהו אמריתו מילי ממולאי (עירובין כה, ב, יבמות עה, ב, כתובות פה, א), וביבמות (ט, א) כמדומה לי שאין לו מוח בקדקדו ובסנהדרין (כו, א) בענין שביעי' כהן וזמיר קראם רועי בקר כו' רועי צאן כו' דע כי צריך הענין לפרש להיות דבר טוב יוצא מהדיבור הזה או להיפך הדבר על ענין אחד הבא לטעות ומימי טרחתי ת"ל כשמצאתי כן בגמרא לפרש על דבר טוב ועלתה בידי והכל לפי הענין אשר מוזכר דבר זה שם ואזכיר אחת מהנה מ"ש משום דממולאי קאתיהו לא אמר דרך זילזול ח"ו אלא דרך חכמה ומוסר והוא ע"ד שארז"ל (ר"ה יח, א) על בית עלי בזבח ובמנחה לא יכופר אבל בתורה ובג"ח יכופר וע"כ הוכיחו מאחר שבאתם ממולאי צריך אתם להתבונן בתורה ביתר שאת שלא יהיה דברים ממולאים ובזה תתכפר וכל כה"ג ישמע חכם ויוסיף לקח:

אך לכאורה יש בתלמוד עוד קושיא היותר חזקה והיא זאת הנה הזהיר לספר מגנות בהמה טהורה ובתלמוד ביש מקומות מספר בגנות עמודי עולם כגון בנתיה דמר שמואל דאשתביין כו' (כתובות כג, א), ובנתיה דרב נחמן דהוי מכחשי קדירה בכשפי' (גיטין מה, א), וכיוצא באלה שלא לכבוד הוא לאבותיהם הקדושים ואיך יוזכר שמם אבל דע כי באמת ובצדק נכתב כי לא לפני חכמי התלמוד חנף וכו' כי היה איזה עון על אביהם שבאו בנותיהן לכלל זה דהיינו שלא הוכיחו אותם תמיד בתוכחת מוסר וכיוצא בזה והיה זה על צד העונש להיות נכתב דבר זה בתלמוד ודבר שהוא מצד העונש לא שייך לומר אל תספר בגנותו כי זה הדין שלו לספר בגנותו שלו בדבר זה כמו שמעשים בכל יום הבית דין פוסקים ועושים הכרזה על אדם א' דברי גנות הוא משום שהדין נותן ליענש בכך וקרוב לזה מצאתי בספר בעשרה מאמרות בענין דור המדבר שהם בני עלי' יותר מכל הדורות הבאים אחריהם וזכו לראות בסיני את הנשמע ועל הים אמרו זה אלי ואנוהו וכבר נודע ממעלת' של דור דעה שהיה כל אחד מהם שקול כאלף איש דכתיב (דה"א טז, כה) דבר צוה לאלף דור מלמד שמקבלי התורה שקולים כאלף דור וכתיב (קהלת ז, כח) אדם א' מאלף מצאתי זה מרע"ה שהיה שקול ככולם וא"כ איך אמר שרבי עקיבא בפרק חלק (סנהדרין קי, ב) שדור המדבר

אין להם חלק לעה"ב משום דכתיב בי' (ישעיה כה, ט) ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה והם הורו עליו באצבע בעולם הזה כדאמרן ואע"ג דשם בפרק חלק אמר ר' יוחנן על ר"ע שבקיה ר"ע לחסידותיה היינו משום דאמר 'למילתי' בלישנ' דמשתמע לתרי אפי ור"ע עשה כן כי היכי דתהוי להו כפרה דמשום הכי נמי מתנינן בשלשה מלכים וקרינן ומתרגמינן במעשה העגל הראשון ע"כ דבריו:

ובכלל פה קדוש הוא להציל מטעות כשתראה בדברי רז"ל שמפרשים תיבה ואומרים שכן הוא לשון יוני או לשונות אחרים של גוי כגון אתהן בפ' קדושים שפרש"י אתהן אחת הן לשון יוני הוא וכן בפ' בא טט בכתפי שתים פת באפריקי שתים (סנהדרין ד, ב). אל יעלה בדעתך שהתורה כתבה אלו הלשונות שאינם לשון קודש אלא הכי פירושו כשברא הקב"ה עולמו לא היה רק לשון הקודש כמ"ש רש'י ז"ל בכמ' דוכתי וכשכלל הקב"ה הלשונות בדור הפלגה בא לשון הקודש ג"כ בשאר הלשונות והתיבות הנ"ל הם לשון קודש ונכללו בלשון יוני או בכתפי או באפריקי: